Israel Psychological Association
Member of the International Union
of Psychological Science

הסתדרות הפסיכולוגים בישראל
חברה באיגוד הבינלאומי למדע הפסיכולוגיה
עמותה רשומה

דרך מנחם בגין 42, רמת-גן • מען למכתבים: ת.ד. 3361, רמת-גן 5213601
E-mail: psycho@zahav.net.il • www.psychology.org.il • Fax. 03-5230763 פקס' • Tel. 03-5239393 טל'

30 יולי 2020
ט' אב תש"ף

לכבוד
ד"ר נעמי מורנו
ראש ועדת המשנה למסגרות חינוך וטיפול
המועצה הלאומית לגיל הרך

<u>טיפול בהשלכות משבר הקורונה במעונות לגיל הרך, במסגרת דיוני וועדת מסגרות</u>

בהמשך לדרישה להתייחסות חברי הוועדה לנקודות שהועלו, להלן התייחסותנו:

1. הפערים העיקריים שהתגלו במהלך המשבר (מה היה בפועל למול מה היינו מצפים שיהיה).

ברצוננו לציין כי חלק גדול מהפערים שהתגלו היו מוכרים וידועים קודם למשבר הקורונה, אולם החריפו במידה משמעותית בעקבות המשבר.

א. <u>הגוף הרגולטורי/ המפקח- פערים משמעותיים בין מסגרות לידה-3 (מעונות ומשפחתונים פרטיים) לבין מסגרות משה"ח (3-6)</u>: הנהלים בתקופת הסגר ולאחריו היו שונים בתכלית- למשל הוצאה לחל"ת או פיטורין לעומת המשך העסקה, היעדר ליווי פסיכולוגי סדור ושגרתי לצוותים ולהורים, מתווה לשמירה על קשר בין הצוותים לבין הפעוטות והוריהם בגנים לעומת היעדר הנחיות במעונות היום ובמסגרות הפרטיות, ומתווה שונה של חזרה לשגרה.

ב. <u>העדר היכרות ותכלול רשותי עם אוכלוסית המשפחות להן פעוטות בגילאי לידה-3</u>: היכרות מוקדמת ותכלול כזה יכול היה לאפשר הפצת ידע רחב על התמודדות עם פעוטות בגיל הרך בהיבטים שונים של שגרה ומצבי חירום, איתור משפחות שנקלעו למשבר ומתן מענה מיידי באמצעות הפניה לשירותים קהילתיים.

ג. <u>כוח האדם</u>: העדר הכשרה בסיסית מתאימה ורלוונטית, העדר ליווי מקצועי רציף, תת-תקינה, פערים בשכר, קושי באיוש משרות, תחלופה תדירה של מטפלות, לרבות תחלופה של מנהלות המסגרת. כל נקודות החולשה הללו הפכו להרבה יותר מורכבות במשבר הקורונה: אי היכולת להיערך מראש בהבנה כיצד ניתן לקבל את הפעוטות (והוריהם) ולהתוות סדר יום בחזרתם אל המסגרת החינוכית-טיפולית ללא סיוע וכשחסרה האפשרות להתייעץ ולגבש חשיבה. ההתנהלות הייתה אקראית, ללא אפשרות לנסוך בטחון אצל הפעוטות, ההורים והצוות שהינו התשתית המרכזית להתפתחות ולבטחון בגיל הרך.

ד. <u>תקנים לא תואמי התפתחות ובטיחות במעונות היום המפוקחים מבחינת גודל הקבוצה ויחס מטפלות-פעוטות</u>: מסגרות בהן היו פחות פעוטות ויותר נשות צוות יכלו לחזור לעבודה שגרתית ללא חריגה מהנהלים. לעומת זאת, מאחר ובמעונות התקנים מאפשרים קבוצת פעוטות גדולה ומיעוט צוות, נדרשו התאמות רבות וקיום נהלים מגביל ושונה מאד מהשגרה המוכרת לצוות ולפעוטות. על רקע ההגבלות, בחלק מהמעונות אף הוצאו פעוטות מחוץ למעון מבלי למצוא עבורם פתרון ראוי ומבלי שנפרדו מהצוות המטפל.

Israel Psychological Association
Member of the International Union
of Psychological Science

הסתדרות הפסיכולוגים בישראל
חברה באיגוד הבינלאומי למדע הפסיכולוגיה
עמותה רשומה

דרך מנחם בגין 42, רמת-גן • מען למכתבים: ת.ד. 3361, רמת-גן 5213601
E-mail: psycho@zahav.net.il • www.psychology.org.il • Fax. 03-5230763 פקס' • Tel. 03-5239393 טל'

ה. <u>החזקה והדרכה של הצוותים</u>: היעדר דמויות מקצועיות מתכללות ומדריכות עבור הצוותים, שבעצמם התמודדו עם משבר תעסוקתי- כלכלי, בריאותי ונפשי לעיתים. ידוע היטב שעל מנת שמבוגר מטפל יוכל לסייע לילד במצבי משבר, הוא זקוק להחזקה והכוונה בעצמו. לא ניתנה הדרכה לגבי הפרידה המפתיעה והממושכת ואיך מסבירים אותה לפעוטות צעירים, לגבי התנהגויות שיכולות להופיע אצל הפעוטות ולגבי הכנה לחזרה למסגרות. גם בימים אלו עדין מתמודדים פעוטות רבים והוריהם עם בלבול, קשיי פרידה, קשיי שינה וגמילה ועוד. חשוב לשים לב שבשנת הלימודים הקרובה עדיין נידרש למצבים רבים בהם פעוטות נאלצים להתמודד עם פרידה פתאומית וממושכת ממבוגר משמעותי (לדוגמה, מעון שייסגר עקב המצאות של חולה קורונה בקרב הצוות או הילדים / פעוט ומשפחתו שיידרשו לבידוד / פעוט שייאלץ להפרד לימים ממושכים מהורה במצב שבו הורה יחלה ויידרש לבידוד ועוד). התמודדות עם מצבי מציאות כגון אלה עלולים להיות בעלי השפעה רבת עוצמה בנוגע לתהליכים התפתחותיים. המצאות של איש מקצוע, פסיכולוג התפתחותי, שיכול לתת הדרכה וליווי במסגרת המעון, ולתווך לצוותים ולמשפחות את צרכיו של הפעוט סביב התרחשויות כאלה, הינה הכרח.

ו. <u>שירותי הרווחה במעונות הרב-תכליתיים</u>: העובדות הסוציאליות המלוות את המסגרות הייחודיות למשפחות בסיכון הוצאו לחל"ת ולא יכלו לתת מענה למשפחות בתחום אחריותן.

2. המהלכים שמצפים מהממשלה לבצע בכדי לסגור את הפערים הללו (כולל הסבר של המהלכים הנדרשים)- בהתאמה לסעיפים שהוזכרו לעיל:

א. <u>הכפפה של תחום החינוך והטיפול בגילאי 0-3 למשרד החינוך</u> כדי שיילקחו בחשבון תחת אותו מתווה, תוך התאמה של הצרכים הייחודיים. מהלך כזה ייאפשר בין היתר כניסה של שירותים פסיכולוגים התפתחותיים הייחודיים לגיל הרך, הכשרה מקצועית, שכר הוגן ואחיד, הדרכות והשתלמויות ועוד. בשלב הראשון והמיידי נדרש תיאום בין משרדי הדוק והנחיות משותפות ומותאמות גיל ושלב התפתחותי (כפי שנעשה למשל במעבר בין חינוך קדם- יסודי/ יסודי ועל יסודי) ניתן בהמשך להגדיר את אירגוני מעונות היום הציבוריים כ'מוסד מוכר שאינו רשמי' בדומה לרשתות חינוך שונות שמקובלות בגנים ובבתי הספר ולהכיל עבורם תנאים דומים (מידה של אוטונומיה בתכנית הלימודים, יחד עם פיקוח של משרד החינוך והשתתפות במימון).

ב. <u>מינוי נציג מתכלל ומפקח ברשות המקומית-</u> יש לחייב רשויות מקומיות למחלקה נפרדת (או תת-מחלקה) למסגרות לגילאי 0-3, ציבוריות ופרטיות בדומה למנהל תחום גני ילדים, או תחתיו. בשגרה ובחירום נציג כזה יכיר את שירותי הבריאות (טיפות חלב), המעונות המפוקחים, המסגרות הפרטיות, היחידות הטיפוליות והמרכזים לגיל הרך ועוד. היכרות כזו תאפשר הפעלה מהירה של המערכת במצבי חירום ומענה מיידי למצוקה, כמו גם להפעלת תוכניות מניעה ודיוור ישיר לקהילה המתאימה.

ג. <u>ניסוח תקנה המחייבת הסדרת תנאי ההעסקה</u> באופן שיקטין תחלופה, הסדרת הכשרה וליווי רציפים על מנת לייצב צוותים מחוייבים ומקצועיים. מחקרים מראים שהתפתחות תלויה במבוגר שאיתו נוצרת מערכת יחסים ממושכת ומשמעותית של אמון ובטחון. תחלופה גבוהה של הצוותים וכוח אדם לא מיומן פוגעת בהתפתחות של התינוקות, הפעוטות והילדים ומסכנת אותם. תנאי ההעסקה חייבים לכלול:

דרך מנחם בגין 42, רמת-גן • מען למכתבים: ת.ד. 3361, רמת-גן 5213601
E-mail: psycho@zahav.net.il • www.psychology.org.il • Fax. 03-5230763 פקס' • Tel. 03-5239393 טל'

- הסכמי שכר
- הכשרה אחידה (כולל היבטים התפתחותיים נורמטיביים והתפתחות בסיכון, היבטים פדגוגיים, תקשורת מיטיבה עם הורים, איתור סיכון התפתחותי, חשיבה רפלקטיבית, שחיקה ועוד)
- ליווי והדרכה פסיכולוגיים

ד. יצירת תקנים חדשים לגודל קבוצה ומספר מטפלות: בהתאם לתקנים בינ"ל ומחקרים אודות התנאים הנחוצים לביטחון פיזי ולהתפתחות.

ה. ניסוח תקנה המחייבת הדרכה פסיכולוגית בכל מסגרת מפוקחת (בהתאם לחוק הפיקוח). ניתן להיעזר לצורך כך בשירותים הפסיכולוגיים העירוניים או במרכזים לגיל הרך ברשויות בהן קיימים מרכזים כאלה. בנוסף הסתדרות הפסיכולוגים והחטיבה לפסיכולוגיה התפתחותית ישמחו לסייע באיתור השירות למעונות המבקשים שירות הדרכה, כמו גם ביצירת תוכניות ושירותים חדשים על מנת לספק את הצורך הרב.

ו. הפיכת פסיכולוגים העובדים במסגרות לגיל הרך ועובדים סוציאליים המלווים מעונות יום רב- תכליתיים לעובדים חיוניים מתוקף הגדרתם.

3. מהם המהלכים בעדיפות הגבוהה ביותר ליישום (והסבר למה הם בעדיפות).

להלן סדרי העדיפויות מהגבוה לנמוך על פי מידת החיוניות של המהלך בשטח, האפשרות להובילו ביעילות ומהירות יחסית, והמידה שבה ישפיע במהירות על מעגלים נוספים. יש לציין כי חלק מהמהלכים כבר פועלים בהצלחה ובשביעות רצון ברשויות מקומיות ובארגונים המפעילים מעונות יום:

1. מינוי נציג מתכלל ומפקח לתחום החינוך בגילאי 0-3 ברשות המקומית בדומה למה שמתקיים כבר במספר רשויות בהצלחה.
2. ניסוח תקנה המחייבת הדרכה וליווי בכל מסגרת מפוקחת (בהתאם לחוק הפיקוח) שינתנו על ידי פסיכולוגים התפתחותיים המומחים לגיל הרך.
3. הפיכת פסיכולוגים העובדים במסגרות לגיל הרך ועובדים סוציאליים המלווים מעונות יום רב- תכליתיים לעובדים חיוניים.
4. ניסוח תקנה המחייבת הסדרת תנאי ההעסקה מבחינת שכר, הכשרה וליווי.
5. הכפפה של תחום 0-3 למשרד החינוך ויצירת תקנים חדשים תואמי התפתחות לגודל קבוצה ומספר מטפלות.

בברכה,

אסנת רייכמן אייזיקוביץ
יו"ר החטיבה לפסיכולוגיה התפתחותית
הסתדרות הפסיכולוגים בישראל

ד"ר אילה פרידמן
חברה בוועדת המסגרות, המועצה הלאומית לגיל הרך
מטעם הסתדרות הפסיכולוגים בישראל